

"هو العليم"

منشور اخلاق حرفه‌ای کارشناسان رسمی دادگستری

(مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه)

۱- مقدمه:

این منشور با هدف ارتقا و بهبود رفتار و عملکرد حرفه‌ای کارشناسان برای انجام امور مرتبط با کار کارشناسی تنظیم گردیده و ایجاب مینماید که کارشناسان همواره در ارائه خدمات مرتبط با حرفه خود ضمن پایبندی به سوگندی که یادکرده اند نهایت صداقت، شفافیت، دقت و وجدان کاری را سرلوحه رویه کار خود قرار دهند.

۲- دامنه‌ی کاربرد منشور:

رعایت این منشور به انطباق فعالیت اعضا با قوانین و مقررات و پیروی دقیق‌تر از استانداردهای حرفه‌ای می‌انجامد. تمامی کارشناسان رسمی در فرآیند کارشناسی ملزم به رعایت این منشور هستند. رعایت این منشور برای ارائه تمامی خدمات کارشناسی، خدمات کارآموزی و غیره در کلیه‌ی مراجع قضائی، دولتی، عمومی و خصوصی الزامی بوده و در مورد همه‌ی کارشناسان رسمی قابل اعمال است. تمامی کارشناسان عضو مرکز باید ضمن آگاهی کامل به گستره‌ی منشور اخلاق حرفه‌ای کارشناسان رسمی و شناسایی ابعاد آن، مقررات عمومی این منشور را رعایت و اهداف و مقاصد آن را دنبال کنند. کارشناسان باید از شرایط لازم برای انجام کارشناسی برخوردار بوده و از اصول بنیادی و رفتار حرفه‌ای مندرج در این منشور همواره و در تمامی تبادلات با اشخاص حقیقی و حقوقی مرتبط پیروی کنند.

۳- اهداف منشور:

این منشور نه تنها با هدف افزایش اعتماد متقاضیان و سایر ذی‌نفعان به خدمات کارشناسی تدوین شده، بلکه جلب اعتماد عمومی به حرفه‌ی کارشناسی را نیز به عنوان هدف اصلی خود برگزیده است. دستیابی به چنین دستاوردی به تلاش همه اعضا برای رسیدن به اهداف زیر نیازمند است:

۱- حمایت از منافع عمومی: همواره به گونه‌ای رفتار کنید که منجر به حفظ منافع عمومی و ارتقاء شأن و جایگاه کارشناسان علی‌الخصوص کارشناسان مرکز شود.

کلیه کارشناسان برای حمایت از منافع عمومی باید گستره‌ی این منافع را شامل منافع مشروع متقاضیان خدمات کارشناسی بدانند که به بی‌طرفی و سلامت حرفه کارشناسی اعتماد دارند. حمایت از منافع عمومی شامل تصمیمات حرفه‌ای معقول و آگاهانه‌ای است که اثر بیشتری بر اشخاص ثالث دارد.

۲- افتخار در حرفه و کیفیت عملکرد: دستیابی به این اهداف مستلزم این است که همه اعضای مرکز با ارائه خدمات کارشناسی با کیفیت بالا، تعهدی کامل نسبت به سطح حرفه‌ای و سازگار با اصول بنیادی منشور داشته باشند.

۴- مقررات عمومی

۱. کارشناسان باید تمام قوانین و مقررات جاری کشور و همچنین آیین نامه اجرایی، دستورالعمل‌ها و آیین نامه‌های مرکز را رعایت کنند.
۲. کارشناسان باید این منشور، اهداف، اصول و مفاد مندرج در آن را به رسمیت بشناسند و به محض عضویت در مرکز نسبت به آن متعهد شوند.
۳. کلیه خدماتی که توسط کارشناس ارائه می‌شود یا در ارائه آن مشارکت می‌کند، نباید ناقض قوانین، مقررات یا تصمیمات متمم این منشور باشد.
۴. کارشناس باید هرگونه رفتار غیرحرفه‌ای یا غیراخلاقی یا نقض مفاد این منشور را به مرجع ذی صلاح گزارش کند.
۵. هنگامی که یک کارشناس در شرایطی نامشخص یا وضعیتی قرار می‌گیرد که به صراحت در مفاد این منشور بیان نشده است، باید به تناسب موضوع را به معاونت بازرسی و امور استانهای مرکز ارجاع دهد تا رویه‌های لازم به وی اعلام شود.
۶. کارشناس باید از اصول مدون برای ارائه خدمات معتبر استفاده کند. کارشناس ملزم است در دوره‌های آموزش حرفه‌ای شرکت کند. اطمینان از صحت فرآیند کارشناسی از طریق معرفی کارشناسانی با صلاحیت لازم جغرافیایی، علمی، مجرب و ماهر به متقاضیان خدمات کارشناسی، ضروری است.
۷. کارشناس باید از اصول اخلاقی و حرفه‌ای مندرج در بند ۱۳ این منشور تبعیت کند. این اصول شامل رعایت انصاف و ارائه‌ی اظهارنظر کارشناسی مبتنی بر دانش و تجربه است که تحت فشار یا تطمیع ارائه نشده باشد.
۸. کارشناس باید درباره ویژگی‌های قرار و موضوع کارشناسی اطلاع کافی داشته باشد، از مقررات و رویه‌های کارشناسی آگاه باشد و منفعت مستقیم یا غیرمستقیمی در آن موضوع کارشناسی نداشته باشد.
۹. کارشناس باید از هرگونه اظهارنظرهای شخصی و یا ارائه خدمات مشاوره به اشخاص حقیقی و حقوقی دولتی یا خصوصی، مقامات قضایی و مؤسسات مالی و ... درباره‌ی موضوع کارشناسی که در آن منافع مستقیم یا غیرمستقیم دارد، خودداری کند.
۱۰. کارشناس نباید بدون مجوز مرکز از عناوینی غیر از آنچه در پروانه ذکر شده مانند "کارشناس معتبر"، "کارشناس مجاز"، "کارشناس خبره" و یا "کارشناس ارشد" و غیره استفاده کند و

- میبایست در معرفی خود به دیگران و همچنین در سربرگ و مهر کارشناسی و همچنین تابلو، صرفاً از عنوان قید شده در پروانه کارشناسی استفاده نماید .
۱۱. کارشناس باید فقط خدماتی ارائه دهد که در مجوز و یا ابلاغیه کارشناسی و در حدود صلاحیت قید شده وی می‌باشد.
۱۲. کارشناس موظف است گزارش‌های منتشر شده توسط خود را مهر و امضا کند. کارشناس حق توکیل امضای خود به شخص حقیقی و حقوقی دیگر را ندارد.
۱۳. کارشناس باید از اصول حرفه‌ای و اخلاقی، به ویژه موارد ذیل پیروی کند:

الف) اصول اخلاقی

درستکاری:

۱. کارشناس باید ضوابط و شئون اسلامی، اخلاقی و اداری را رعایت نموده در همه روابط کاری و حرفه‌ای خود صادق باشد.
۲. اظهار نظر کارشناس نباید تحت تاثیر جانبداری، تضاد منافع یا نفوذ دیگران قرار گیرد.
۳. کارشناس باید قانع باشد و از اعمال نظر و خواسته‌های شخصی خود پرهیز و از موارد مشکوک اجتناب نماید
۴. کارشناس نباید آگاهانه و عمدتاً به گزارش کارشناسی و یا هر مطلب دیگری در ارتباط با آن استناد کند که شامل یکی از موارد زیر است:
 - اطلاعات یا توضیحات نادرست، گمراه کننده یا بی کیفیت باشد؛
 - اطلاعاتی را حذف کرده یا نادیده گرفته که این اقدام منجر به گمراهی شده باشد؛
۵. در صورتی که کارشناس مطلع شود در گزارش خود از اطلاعات نادرست، گمراه کننده و بی کیفیت استفاده نموده، باید اطلاعات مذکور را اصلاح و به مراجع ذیصلاح اعلام نماید.
۶. کارشناس نباید در مذاکرات و مباحث و اظهار نظر کارشناسی خود شأن و جایگاه این حرفه را خدشه دار کند و بایستی صادق و راستگو بوده و از طرح ادعاهای اغراق آمیز در مورد خدمات، توانایی‌ها یا تجربیات خود خودداری نماید و همچنین عملکرد دیگران را نباید فاقد ارزش جلوه داده و یا به مقایسه غیرمستند با عملکرد دیگران بپردازد.
۷. کارشناس نباید در ارائه خدمات کارشناسی که اکثر کارشناسان به دلایل منطقی از آن امتناع می‌ورزند، ورود کند.
۸. کارشناس باید به طور مستمر منطبق با قوانین و مقررات فعالیت کند و نسبت به بروز رسانی اطلاعات خود از نظر قوانین و مقررات و تغییرات آنها مبادرت نماید.
۹. کارشناس باید از هر اقدامی که بر اساس آگاهی و شعور متعارف ممکن است درستکاری و عملکرد حرفه‌ای وی را به خطر اندازد، اجتناب کند.

۱۰. کارشناس باید در همه حال از برقراری روابط غیرمتمعارف و پذیرش هدایا و کمک ها تحت هر عنوان خودداری نموده و نبایستی از جایگاه کارشناسی خود سوء استفاده نماید.

استقلال:

۱. کارشناس نباید به ارایه‌ی خدمات برای دو یا چند طرف یک موضوع بدون آگاهی و اطلاع به مرجع صدور حکم کارشناسی اقدام کند. همچنین هرگونه ارائه خدمات فوق العاده را آن هم در حدود اخلاقی، به مراجع مربوطه اطلاع دهد.
۲. کارشناس باید تمام اقدامات لازم را انجام دهد تا از بروز تضاد منافع بین متقاضیان، جلوگیری کند.
۳. کارشناس باید وضعیت خود را به عنوان یک کارشناس مستقل داخلی یا خارجی اعلام کند.
۴. کارشناس باید تضاد منافع احتمالی را پیش از پذیرش کار یا مواردی را که در طول کار یا حتی پس از انجام و ارایه کار کشف می‌کند، به محض آگاهی نسبت به آنها بصورت کتبی اعلام کند.
۵. کارشناس نباید اظهارنظر کارشناسی از پیش تعیین شده یا برنامه‌ریزی شده را بپذیرد.
۶. کارشناس نباید کاری را که در یک بازه‌ی زمانی منطقی قابل اجرا نبوده بپذیرد.
۷. کارشناس باید از مفروضات منطقی در گزارش کارشناسی استفاده کند.
۸. کارشناس نباید از نتیجه‌گیری‌های بی اساس یا جانبدارانه یا هر نتیجه‌گیری که منعکس‌کننده‌ی نظری مغرضانه است، استفاده کند.
۹. هنگامی که یک کارشناس گزارشی را که از قبل تهیه گردیده بررسی می‌کند، باید همیشه بیطرف باشد، اظهارنظر منصفانه‌ای انجام دهد و دلایل موافقت یا عدم توافق خود را با گزارش همکار خود، بر اساس دلایل منطقی و حرفه‌ای توجیه و ارائه کند.

ب) اصول حرفه‌ای :

صلاحیت:

۱. کارشناس باید اطمینان یابد که دانش و مهارت حرفه‌ای لازم برای ارایه خدمات حرفه‌ای مناسب برخوردار است سپس نسبت به پذیرش امر کارشناسی اقدام کند.
۲. حفظ صلاحیت حرفه‌ای مستلزم آگاهی و درک مستمر پیشرفت‌های فنی، حرفه‌ای مرتبط است. پیشرفت حرفه‌ای مستمر کارشناس را قادر می‌سازد تا توانایی‌هایش در انجام کار افزایش یابد.
۳. کارشناس باید صرفاً پرونده‌هایی را پذیرش نماید که در چهارچوب صلاحیت‌های قید شده در پروانه وی میباشد.

رفتار حرفه‌ای:

کارشناس باید متعهد گردد، مطابق الزامات نظارتی و استانداردهای فنی و حرفه‌ای قابل اجرا، رفتار کرده و از هرگونه اقدامی که منجر به بی اعتبار شدن حرفه شود، پرهیز کند و موارد زیر را رعایت نماید:

الف) پذیرش کار:

پس از پذیرش هرگونه کار یا مشارکت در اجرای آن، کارشناس باید:

۱. نسبت به درک ابعاد کار پیشنهادشده شامل اخذ اطلاعات، مستندات و مدارک و مراجعه به محل موضوع کارشناسی، به منظور شناسایی موضوع و ارائه گزارش لازم اقدام نماید. و اطمینان داشته باشد که منابع موجود برای دستیابی به نتایج معتبر کافی است.

۲. مشخص نمودن خواسته پیش از شروع کار: به منظور اجتناب از سوء تفسیر مفاهیم یا محدوده کار، کارشناس باید خواست متقاضی و مرجع مربوطه را مطابق با استانداردهای کارشناسی به صورت کتبی دریافت و مستند کند به جز موارد اضطراری که با دستور مرجع قضائی باشد.

در صورت وجود هرگونه نقص در اطلاعات و مدارک، کارشناس بایستی بی درنگ این موضوع را به مرجع مربوطه کارشناسی اعلام نماید.

کارشناس باید از انجام هرگونه کار مغایر با موارد فوق خودداری کند. اگر کارشناسی پس از پذیرش کار متوجه مغایرت آن با اصول این منشور شد، باید این موضوع را به متقاضی و یا مرجع صدور قرار کارشناسی اعلام و نحوه‌ی رفع مغایرت را مشخص کند و همچنین چنانچه کارشناس پس از پذیرش کار بنا به دلایل شخصی قادر به انجام آن نباشد بایستی به صورت مکتوب به متقاضی و یا مرجع صدور اعلام نماید.

اگر شرایط کار به گونه‌ای باشد که امکان دستیابی به نتایج و اظهارنظر دقیق و قابل اطمینان وجود نداشته باشد، کارشناس نباید موضوع کارشناسی را بپذیرد. انجام کار در این شرایط به طور معمول به نارضایتی متقاضی و کارشناس منجر می‌شود و اعتبار حرفه را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

۱. در صورت استفاده از خدمات اشخاص ثالث به منظور استفاده از مهارت آنان در انجام کارشناسی، کارشناس تلاش می نماید از وجود مهارت‌های مورد نیاز و رعایت اصول اخلاقی توسط آنها اطمینان یابد.

۲. در هر حال مرجع ارجاع کننده امور کارشناسی دستگاه قضائی بوده و چنانچه غیر آن باشد باید به نحوی سمت قانونی قابل احراز در مورد کارشناسی داشته باشد.

ب) کارایی و کوشش

۱. کارشناس باید در اجرای قرار کارشناسی به صورت سریع و مؤثر اقدام کند.

۲. کارشناس باید با احترام با متقاضی و طرفین موضوع و مردم رفتار کند و به درخواست‌ها یا شکایات منطقی آنها پاسخ‌هایی، منطقی و کامل دهد.

ج) افشا:

ارائه اطلاعاتی که مبنای گزارش کارشناسی قرار گرفته برای جلب اطمینان استفاده‌کنندگان نسبت به درستی فرآیند انجام کار ضروری به نظر می‌رسد. با این حال، افشای اطلاعات به تنهایی برای دستیابی به استانداردهای اخلاقی کافی نیست. بدون تضعیف اصل رازداری، موارد زیر شرایطی است که کارشناسان مجبور به افشای اطلاعات محرمانه هستند یا ممکن است چنین افشایی مناسب باشد:

۱. افشا توسط متقاضی مجاز باشد.
۲. افشا بر اساس قانون مجاز باشد.
۳. بر اساس قانون، افشا الزامی باشد، به عنوان مثال:
 - تهیه اسناد یا مدارک طی مراحل قانونی یا؛
 - افشای تخلفات قانونی که برای مقامات دولتی صاحب صلاحیت انجام می‌شود؛
۴. وظیفه حرفه‌ای یا حق افشا ایجاب کرده باشد:
 - برای بررسی کیفیت گزارش،
 - به منظور پاسخ به درخواست یا تحقیق نهاد ناظر،
 - به منظور پاسخ به رویه‌های نظارتی مقام ناظر مانند افشای اطلاعات به کمیته رسیدگی به تخلفات،
 - برای محافظت از منافع حرفه‌ای کارشناس در مراحل قانونی،
 - برای مطابقت با استانداردهای فنی و الزامات اخلاقی.
۵. در تصمیم‌گیری در مورد افشای اطلاعات محرمانه، موارد زیر باید در نظر گرفته شوند:
 - در صورت رضایت متقاضی برای افشای اطلاعات توسط کارشناس، آیا منافع همه طرف‌ها از جمله اشخاص ثالثی که ممکن است منافع آنها تحت تأثیر قرار گیرد، آسیب می‌بیند یا خیر؟
 - آیا تا حد امکان، همه اطلاعات مربوطه مشخص و اثبات شده است. هنگامی که شرایط شامل حقایق غیرمستند، اطلاعات ناقص یا نتیجه‌گیری‌های غیرمستند باشد، باید در تعیین نوع افشاگری از قضاوت حرفه‌ای استفاده شود.
 - نوع ارتباط و شخصی که با او ارتباط برقرار می‌شود و اینکه آیا این ارتباط مناسب است.

۵- اصول بنیادی:

اطلاعات و مستندات:

۱. وقتی کارشناس اطلاعاتی را دریافت می کند، باید از صحت آن اطمینان حاصل کند.
۲. کارشناس نباید به اطلاعات ارائه شده توسط متقاضی یا هر طرف دیگری بدون تأیید صحت یا تأیید منبع آن‌ها اعتماد کند، مگر اینکه ماهیت و مقدار اطلاعات را به عنوان یک محدودیت (یک قید برای کارشناسی) در نظر بگیرد.
۳. کارشناس باید برای هر بخش کارشناسی، پرونده‌ی کاری جداگانه‌ای تهیه کند. این پرونده باید حاوی یک رونوشت مکتوب یا نرم‌افزاری از هر گزارش، مکاتبات، یادداشت‌ها، اسناد و نیز اطلاعات، داده‌ها و رویه‌های مناسب برای تأیید نظر کارشناس (مانند استعلام‌ها، بازرسی‌ها، منابع، روش‌ها، تجزیه و تحلیل‌ها و محاسبات) باشد.
۴. هر پرونده‌ی کارشناسی باید حاوی اطلاعات پشتیبان برای کار کارشناس باشد، حتی وقتی که کارشناس فقط گزارش مختصری ارائه دهد.
۵. پرونده‌ی کارشناسی باید به گونه‌ای تهیه شود که شخصی که هیچ ارتباط قبلی با این پرونده ندارد، بتواند مراحل اساسی روند کارشناسی را تا انتها تعیین کند.
۶. کارشناس باید پرونده کارشناسی و مستندات آن را طبق قانون مقرر پس از اتمام کار نگهداری کند.

ملاحظات تأکیدی:

این منشور در ۵ بخش در تاریخ ۱۴۰۰/۰۹/۳۰ به تصویب شورایی عالی کارشناسان رسمی مرکز رسید و به عنوان منشور اخلاقی مورد استفاده بوده و تاثیری در تخلفات انتظامی کارشناسان رسمی ندارد.